

GLOBOS ĮSTAIGOSE IR BIOLOGINĖSE ŠEIMOSE AUGANČIŲ VAIKŲ AKTYVAUS LAISVALAIKIO VEIKLOS

Diana Rėklaitienė, Jūratė Požerienė, Vida Ostasevičienė, Aida Gaižauskienė
Lietuvos kūno kultūros akademija, Kaunas, Lietuva

Diana Rėklaitienė. Socialinių mokslų daktarė. Lietuvos kūno kultūros akademijos Taikomosios fizinės veiklos katedros docentė, Rekreacijos, turizmo ir sporto vadybos katedros vedėja. Mokslinių tyrimų kryptys: specialiųjų poreikių ir kitų socialiai jautrių asmenų grupių gyvenimo kokybė; rekreacinė veikla, kaip asmens saviugdos ir savirealizacijos veiksnys.

SANTRAUKA

Laisvalaikis yra socialinė erdvė, kurioje baziniai santykiai gali būti stiprinami, plėtojami, išreiškiami. Dėl šios priežasties laisvalaikis stipriai susijęs su tuo, kokias vertybes mes puoselėjame, kokie yra mūsų prioritetai, ir tai labai svarbu šeimos, visuomeniniuose santykiuose. Našlaičiams ir tėvų globos netekusiems vaikams, kurie ilgai gyvena vaikų globos institucijose, tapimas savarankiškais ir suaugusiais yra dar labiau apsunkintas, todėl reikalingas nuoseklus, tęstinis vaiko poreikius ir brandą atitinkantis savarankiškų įgūdžių ugdymas. Pasaulyje atlikti tyrimai rodo, kad tėvų globos netekę jaunuoliai yra ypač pažeidžiama socialinė grupė, labiau linkusi į rizikingą elgesį, be to, įvairūs psichinės sveikatos sutrikimai šioje grupėje diagnozuojami kelis kartus dažniau. Pažymėtina, kad Lietuvoje mokslinių tyrimų apie vaikų, gyvenančių globos namuose, gyvenimą iš tiesų trūksta. Nedaug tyrimų ir nagrinėjančių vaikų globos įstaigų ugdytinių pedagogines psichologines problemas, turiningo laisvalaikio reikšmę jų ugdymui.

Tyrimo tikslas — ištirti globos įstaigose ir biologinėse šeimose augančių vaikų aktyvaus laisvalaikio veiklas. Tyrimo uždaviniai: nustatyti, kur ir kokia laisvalaikio veikla turi galimybę ir užsiima globos namuose ir biologinėse šeimose augantys vaikai; ištirti vaikų požiūrį į socialiai netinkamą veiklą; atlikti globos namuose ir biologinėse šeimose augančių vaikų tyrimo rezultatų lyginamąją analizę.

Naudota anketinė apklausa. Tyrimo duomenys apdoroti pasitelkus SPSS-15 kompiuterinę programą. Buvo apklausti 716 skirtingose globos įstaigose ir 908 biologinėse šeimose augantys 12—19 metų vaikai ir 176 vaikų globos (rūpybos) sistemos ekspertai.

Išvados. Globos namuose ir biologinėse šeimose augantys vaikai turi panašių galimybių dalyvauti įvairiose laisvalaikio veiklose mokyklose ir kitose įstaigose. Visgi kur kas aktyviau laisvalaikio veikloje dalyvauja biologinėse šeimose augantys vaikai. Nepriklausomai nuo socialinės aplinkos skirtumų dauguma vaikų labiausiai mėgsta sportinę veiklą, kiek mažiau — muzikinę, nemažai vaikų užsiima kita menine veikla. Biologinėse šeimose augantys vaikai, vertindami savo gebėjimus, kur kas dažniau nei globos namų vaikai nurodė, kad jiems geriausiai sekasi mokslai ir bendravimas. Tuo tarpu globos namų auklėtiniai dažniau teigė, kad jiems gerai sekasi dainavimas. Kur kas daugiau biologinėse šeimose augančių vaikų teigė, kad moka atsispirti draugų spaudimui išitraukti į netinkamą veiklą, turi savo tvirtą nuomonę, apie tai žino, nors nemažai ir globos namų auklėtinių taip pat sutiko su šiuo teiginiu. Globos namuose augantys moksleiviai dažniau už šeimose augančius vaikus teigia, kad kartais atsispirti draugų spaudimui užsiimti netinkama veikla būna sunku.

Raktažodžiai: laisvalaikio veiklos, globos namai, biologinės šeimos, rizikingas elgesys.

ĮVADAS

Laisvalaikis — tai laisvas nuo būtinų užsiėmimų laikas, skirtas asmeniniams poreikiams tenkinti, taip pat plėsti žinias, lavintis ir dvasiškai tobulėti. Kiekvienas žmogus turi teisę į dvi svarbiausias egzistavimo sąlygas: darbą ir laisvalaikį (Shivers, deLisle, 1997; McGill, 1996) Deja, dažnai tiek šeimose, tiek globos įstaigose augančių vaikų laisvalaikis ir

būna laisvas, neorganizuotas, t. y. pasyvus ir suprantamas kaip poilsis, pasireiškiantis nieko neveikimu. Laisvalaikio praleidimo būdai — kiekvieno individo asmeninė pasirinkimo teisė, kuria asmuo išreiškia savo valią, atskleidžia savo požiūrį į vertybių sistemą ir parodo bendrą vidinę kultūrą. Pagrindinis laisvalaikio uždavinys socialinėje sistemoje — garantuoti tokią laiko praleidi-

mo kokybę, kad formuotųsi kuo įvairiapusiškesnė asmenybė, gebanti integruotis į visuomenę. Apie turiningo ir aktyvaus laisvalaikio reikšmę ne tik vaikų sveikatai, bet jų socializacijai, saviraiškai, savarankiškumui, nusikalstamumo prevencijai pastaruoju metu kalbame visais lygiais visame pasaulyje (Fletcher et al., 2003; Salmon et al., 2004; Witt, Caldwell, 2005; Heath, 2009; Leonard, 2010). W. Damon (2004), S. L. Sklar ir C. E. Autry (2008) teigia, kad socialinėje atskirtyje gyvenantys ar rizikos grupės vaikai ir jaunuoliai turėtų būti ypač skatinami dalyvauti laisvalaikio veiklose ugdyti gebėjimus nepaisant visų aplinkybių, nes sistemingas aktyvus laisvalaikio praleidimas padeda žmonėms, kovojantiems su fiziniais, psichologiniais ar psichiniais trūkumais ir jiems atskleidžia gyvenimo kokybę, egzistencijos prasmę. Aktyvus laisvalaikio arba sportinėje veikloje dalyvaujantys vaikai įgyja daugiau bendravimo patirties, išmoksta džiaugtis pergale ir susitaikyti su pralaimėjimu, įgauna įgūdžių kovoti konkurencingose situacijose, agresiją išmoksta nukreipti į sportinę veiklą ir ją paversti pozityvia. Tokia patirtis praverčia ir kasdieniame gyvenime.

Dėl nepalankių vystymosi sąlygų vaikystėje, įgytos neigiamos socialinės patirties, nesusiformavusio prierašumo jaunuoliams, palikusiems globos namus, būdinga sudėtingesnė socialinė adaptacija, negebėjimas užmegzti pozityvių ir ilgalaikių ryšių su kitais asmenimis, stabilių vidinių paramos šaltinių stoka, konstruktyvių konfliktų sprendimo įgūdžių ir streso įveikimo gebėjimų, prasta frustracijos tolerancija. Tėvų globos netekę asmenys dažnai neturi sveikos gyvensenos žinių ir įgūdžių, anksti pradeda lytinį gyvenimą, dažniau nusikalsta, neturi susiformavusių teigiamų vertybinių nuostatų, jiems trūksta socialinių įgūdžių, yra greičiau pažeidžiami. Visa tai galima būtų iš dalies kompensuoti sudarant galimybes vaikams atskleisti save per laisvalaikio užsiėmimus (Carter et al., 2003; Stumbo, Peterson, 2004; Žalimienė, 2005; Sklar, Autry, 2008; Rėklaitienė ir kt., 2008; Leonard, 2010). Visgi daugumos globos institucijų darbo organizavimas apriboja vaikų savarankiškumo plėtojimąsi, ribotos ir jų galimybės laisvai nuspręsti, kaip leisti savo laisvalaikį. Pastaruoju metu mokslinėje literatūroje vis daugiau pabrėžiama kūrybiško, individualius kiekvieno poreikius ir gebėjimus atitinkančio laisvalaikio praleidimo poveikis žmogaus savirealizacijai, jo savivartei ir tolesnės profesinės karjeros sėkmei, ir tai ypač svarbu kalbant apie

globos namuose augančius vaikus (Žalimienė, 2005; Sklar, Autry, 2008).

Lietuvoje mokslinių tyrimų apie vaikų gyvenančių globos namuose, gyvenimą iš tiesų trūksta. Galima paminėti tik tokius tyrėjus kaip J. Laužiką, M. Barkauskaitę, A. Šerkšną, N. Taurienę. Nuo 2004 m. Lietuvoje apgintos tik dvi daktaro disertacijos (Snieskienė, 2001; Staskevičienė, 2007) apie vaikų globos įstaigas ar jų ugdytinius.

Iškėlėme probleminį klausimą, ar globos įstaigose ir biologinėse šeimose augantys vaikai turi vienodas sąlygas užsiimti jiems patinkama laisvalaikio veikla?

Tyrimo tikslas — ištirti globos įstaigose ir biologinėse šeimose augančių vaikų aktyvaus laisvalaikio veiklas.

TYRIMO METODIKA

Anketinės apklausos būdu nustatyta, kur ir kokia laisvalaikio veikla turi galimybę ir užsiima globos namuose ir biologinėse šeimose augantys vaikai, ištirtas jų požiūris į socialiai netinkamą veiklą. Tyrimo metu naudotos dvi skirtingos anketos — vaikams ir ekspertams. Anketos sudarytos remiantis L. Žalimienės ir kt. (2005), D. Rėklaitienės ir kt. (2008) LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliktų tyrimų metu naudotomis anketomis bei K. E. Berg ir R. W. Latin (2004) pateiktais anketos sudarymo reikalavimais.

Matematinės statistikos metodai taikyti tyrimo rezultatams apdoroti. Tyrimo duomenys apdoroti pasitelkus *SPSS-15* kompiuterinę programą. Taikytas *chi* kvadrato (χ^2) kriterijus, kuriuo įvertinti skirtumai tarp dviejų imčių.

Tiriamieji. Tiriant bendras respondentų skaičius buvo 1800, iš jų: apklausoje dalyvavo ir anketas pilnai užpildė 716 skirtingose globos įstaigose ir 908 biologinėse šeimose augantys 12—19 metų vaikai; apklausti 176 vaikų globos (rūpybos) sistemos ekspertai (vaikų globos namų darbuotojai, savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų darbuotojai ir kt.) iš 19 Lietuvos globos namų.

Tyrimo organizavimas. Apklausa buvo vykdoma per 2008 metų lapkričio ir gruodžio mėnesius. Tikslinėms grupėms buvo išdalytos anketos didžiuosiuose Lietuvos miestuose, rajonuose, kaimuose. Lizdinės atsitiktinės atrankos principu buvo pasirinktos vaikų globos įstaigos ir bendrojo lavinimo mokyklos. Buvo vykdoma apklausa 32 globos įstaigose, kuriose gyvena 2359 vaikai.

Dauguma (75%) tirtų globos įstaigų auklėtinių gyveno apskrities globos namuose, 8,1% — nevyriausybinuose, 16,9% — savivaldybės globos namuose. Biologinėse šeimose augantys vaikai buvo apklausti devyniuose skirtinguose Lietuvos miestuose.

REZULTATAI

Ekspertus apklausėme norėdami išsiaiškinti globos įstaigoje gyvenančių vaikų galimybę lankyti įvairius būrelius neformaliojo švietimo ir kitose įstaigose. Dauguma jų atsakė, kad vaikai turi šią galimybę. Daugiausia (99,4%) respondentų atsakė, kad vaikai gali lankyti sporto būrelius, 96,3% — meninės raiškos būrelius, 86,5% — darbinių įgūdžių lavinimo būrelius, 97,7% ekspertų atsakė, kad vaikai turi galimybę vykti į koncertus, teatrą, kiną. Kiti duomenys pateikti lentelėje.

Ekspertai nurodė, kad dažniausiai globos namuose gyvenantys vaikai turi galimybę lankyti būrelius bendrojo lavinimo mokykloje (89,9%), sporto mokykloje (55,1%), muzikos mokykloje (46%), dailės mokykloje (36,9%), moksleivių švietimo centre (30,1%), sporto klube (21,6%), nevyriausybines organizacijose (26,7%), kultūros namuose (3,4%), globos institucijoje (10,8%). 131 (74,4 %) ekspertas nurodė, kad jų globos įstaigose taip pat organizuojami papildomo ugdymo būreliai, 36 (20,5%) atsakė, kad organizuojami tik kai kurie būreliai, 7 ekspertai (4%) — kad įstaigoje tokių būrelių nėra, 2 (1,1%) į šį klausimą neatsakė.

Dauguma globos namų auklėtinių teigė gali užsiimti jiems patinkama veikla, tik vyresnieji turi daugiau galimybių mokytis verslo pradžmėnų. Dažniausiai visi gali sportuoti, žaisti stalo žaidimus,

dainuoti, mokytis žaisti ir dirbti kompiuteriu, vykti į teatrus, koncertus, kiną. Biologinėje šeimoje augantys jaunesni vaikai teigė, kad dažniausiai jie leidžia laiką su draugais, žiūri televizorių, sportuoja, būna kieme. Vyresni vaikai dažniau nei jaunesnieji leidžia laiką su draugais, rečiau sportuoja ar žiūri televizorių. Iš kitų veiklų respondentai paminėjo tokius laisvalaikio užsiėmimus: „padedu šeimai“, „einu į teatrą“, „skaitau knygas“, „domiuosi šunimis“, „darau valgyti“.

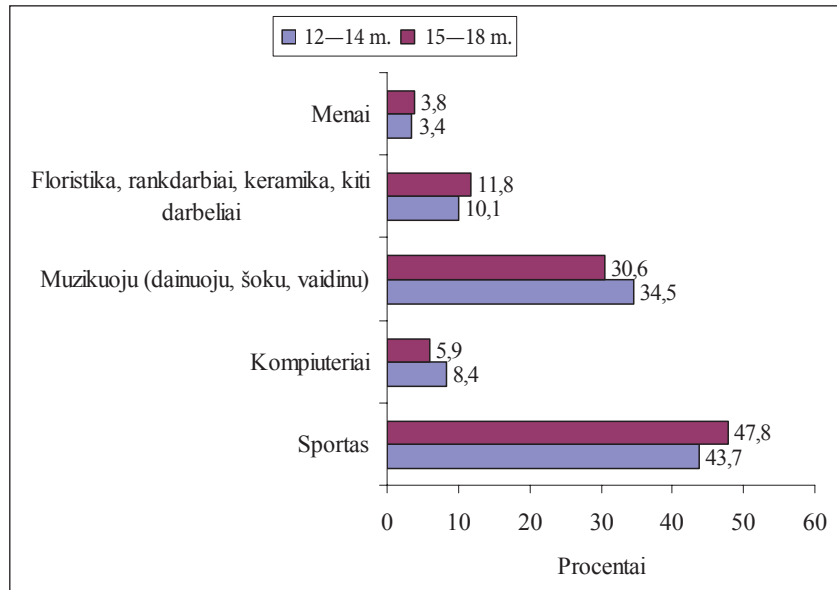
38,3% 15—18 m. globos namuose augančių jaunuolių ir 34,66% 12—14 m. vaikų patinkama papildoma veikla užsiima mokykloje, kurioje mokosi, atitinkamai 7,29% ir 6,78% papildoma veikla užsiima globos namuose, 12,5% ir 11,7% moksleivių lanko specializuotas sporto ar meno mokyklas, 42% vyresnių ir 46% jaunesnių moksleivių teigė papildoma veikla visai neužsiimantys ($\chi^2 = 1,267$; $p = 0,260$; $df = 1$). Tuo tarpu tik 22,6% jaunesnių biologinėse šeimose augančių ir 28,3% vyresnių tiriamųjų atsakė, kad neužsiima jokia papildoma veikla (skirtumai tarp grupių patikimi — $\chi^2 = 31,317$; $p < 0,001$; $df = 2$). 65,6% jaunesnių ir 48% vyresnių moksleivių papildoma veikla užsiima mokyklose, likusieji atitinkamai 14% ir 24% — specialiose sporto ir meno mokyklose. Paaiškėjo, kad beveik pusei jaunesnių ir vyresnių globos namuose augančių moksleivių labiausiai patinka sportinė veikla. Trečdalis moksleivių linkę į meninę veiklą (groja, dainuoja, šoka, vaidina) (1 pav.). Buvo ir kitokių atsakymų: „nėra čia ką veikti“, „nuobodžiauju“, „nieko nenoriu“, „nieko nedarau“, „sėdžiu savo kambaryje“, „einu į lauką žaisti“, „aš daugiau laiko rašau eiles“.

50,6% visų biologinėse šeimose augančių jaunuolių teigia, kad jie sportuoja, 34,4% respondentų papildoma veikla yra muzika. Atsakymo

Veiklos	Atsakymai	Taip		Ne		Nežinau	
		%	N	%	N	%	N
Sporto būreliai		99,4	165	0,6	1	0	0
Meninės raiškos būreliai		96,3	157	3,1	5	0,6	1
Darbinių įgūdžių lavinimo būreliai		86,5	141	11	18	2,5	4
Darbo kompiuteriu kursai		64,7	101	28,2	44	7,1	11
Verslo pradžmėnų mokymasis		37,2	55	50,7	75	12,2	18
Koncertų, teatro, kino lankymas		97,7	168	2,3	4	0	0

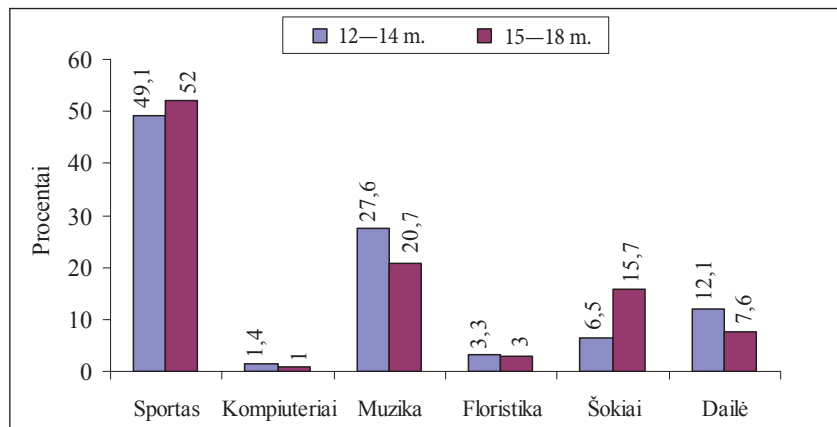
Lentelė. Ekspertų atsakymo į klausimą „Ar Jūsų įstaigoje augantys vaikai turi galimybę lankyti būrelius kitose neformaliojo švietimo įstaigose“ procentinis skirstinys

1 pav. Globos namuose augančių vaikų atsakymų į klausimą „Kokia veikla užsiimi?“ procentinis skirstinys pagal amžių

Pastaba. $\chi^2 = 1,482$; $p = 0,830$; $df = 4$.

2 pav. Biologinėse šeimose augančių vaikų atsakymų į klausimą „Kokia veikla užsiimi?“ procentinis skirstinys

Pastaba. $\chi^2 = 12,307$; $p < 0,031$; $df = 2$.

į klausimą „Kokia veikla užsiimi?“ procentinis skirstinys pagal amžių pateiktas 2 paveiksle. Matome, kad veiklos pasirinkimas yra panašus abiejose grupėse.

Sau patinkama veikla 87,5% jaunesniųjų ir 86,1% vyresniųjų globos namų auklėtinių užsiima dėl to, kad ta veikla patinka. Tik pavieniai moksleiviai šią veiklą rinkosi dėl draugų, auklėtojų, tėvų ar kitų priežasčių. 6,5% vyresniųjų ir 7,7% jaunesniųjų moksleivių teigia, kad „neturi iš ko rinktis“ ($\chi^2 = 3,844$; $p = 0,572$; $df = 5$). Beveik 90% visų biologinėse šeimose augančių tiriamųjų į klausimą „Kodėl pasirinkai būtent šią veiklą?“ atsakė, kad patinka. Tik nedaugelis pažymėjo kitus atsakymus. Patikimo skirtumo tarp grupių nebuvo. Tik keletas vaikų nurodė norintys užsiimti kita veikla, bet dėl įvairių priežasčių to negali padaryti (neleidžia tėvai, trūksta pinigų).

Palyginus biologinėse šeimose ir globos namuose augančių jaunuolių atsakymus į klausimą „Kaip manai, kas Tau labiausiai sekasi?“, 23,5% biologinėse šeimose augančių vaikų ir tik 13% glo-

bos namų vaikų atsakė — „mokslo“ ($p < 0,001$), atitinkamai 19,9% vienos ir 21% kitos grupės vaikų atsakė — „sportas“, 15 ir tik 5% — „bendrauti su žmonėmis“ ($p < 0,001$), 7,2 ir 9,5% — „piešimas“, 6,6 ir 16,4% — „dainavimas“ ($p < 0,001$), 6,4 ir 4,8% — „viskas sekasi“, 6,7 ir 11,3% — atsakė, kad nežino, kas jiems geriausiai sekasi, keletas vaikų paminėjo, kad sekasi rankdarbiai ir medžio darbai.

Beveik pusė visų globos namuose augančių moksleivių teigia, kad geba atsispirti draugų spaudimui įsitraukti į netinkamą veiklą, nes turi savo tvirtą nuomonę. Trečdalis moksleivių nepasideda su tokia kompanija, tačiau apie 18% vyresniųjų ir 11% jaunesniųjų moksleivių kartais neatsispiria draugų spaudimui: vyresnieji teigia, kad su draugais reikia eiti išvien, o jaunesnieji mano, kad draugai stipresni už juos ir todėl negali pasipriešinti (3 pav.). Dauguma tiek jaunesniųjų, tiek vyresniųjų biologinėse šeimose augančių vaikų, atsakydami į klausimą „Ar moki atsispirti draugų spaudimui įsitraukti į netinkamą veiklą?“, teigia:

„taip, turiu savo tvirtą nuomonę ir kiti tai žino“ (skirtumas tarp grupių patikimas, $p < 0,001$). Patikimai daugiau ($p < 0,001$) vyresnių nei jaunesnių moksleivių atsakė, kad kartais atsispirti būna sunku.

Daugiau nei pusė (62,6% jaunesnių ir 66,3% vyresnių) visų globos namų auklėtinių buvo bausti už vagystę, chuliganizmą, sukčiavimą, plėšimą, kūno sužalojimą ar kitus teisės pažeidimus. Atitinkamai 85,3% jaunesnių ir 74,7% vyresnių biologinėse šeimose augančių vaikų į šį klausimą atsakė teigiamai (skirtumai tarp grupių patikimi, $p < 0,001$). Atitinkamai 14,2 ir 10,9% globos namuose, 8,3 ir 6,1% biologinėse šeimose augančių vaikų parašė — „nesakysiu“. Likusieji respondentai teigė, kad nebuvo bausti (atitinkamai 23,2% globos namų ir 22,8, 6,4 ir 19,2% biologinių šeimų vaikai).

Daugiau kaip pusė abiejų grupių moksleivių yra padarę nusižengimą, už kurį nebuvo nubausti. 51% jaunesnių globos namų auklėtinių ir 54,1% vyresnių, atitinkamai 61,8 ir 58,6% biologinėse šeimose augančių vaikų. 34 globos namų auklėtinių sakė, kad jie nėra padarę nusižengimų, už kuriuos nebūtų nubausti, o 26,9% jaunesnių ir 35,3% vyresnių biologinėse šeimose augančių vaikų į šį klausimą atsakė teigiamai. Likusieji į šį klausimą atsakyti nenorėjo.

REZULTATŲ APTARIMAS

Apibendrinant galima teigti, kad didžioji dalis apklaustų moksleivių, gyvenančių globos namuose ir biologinėse šeimose, užsiima popamokine veikla. Tyrimo duomenys byloja, kad pagal veiklos sritis daugiausia moksleiviai dalyvauja sporto ir meninės pakraipos užsiėmimuose. Panašias tendencijas pastebėjo ir kiti autoriai (Ignatavičius ir kt., 2003; Kaffemanienė, Tumelytė, 2008).

Tirtų moksleivių dalyvavimą ar nedalyvavimą laisvalaikio veiklose galima būtų aiškinti keliais požiūriais. Pirma, papildomos laisvalaikio veiklos organizavimu ir prieinamumu. Tyrimo duomenimis, tirtų globos įstaigų ekspertai nurodė, kad daugelis laisvalaikio veiklų yra prieinamos tiek globos įstaigos viduje, tiek išorėje, t. y. sporto mokyklose, klubuose, visuomeninėse organizacijose. Taip pat pastebėta, kad dalis biologinėse šeimose augančių vaikų laisvalaikio veiklą pasirenka pagal tėvų norus. Antra, papildomos veiklos formas lemia ir mokyklos tradicijos bei ugdymo tikslai. Tyrimo duomenys rodo, kad globos namuose ir biologinė-

se šeimose augantys moksleiviai, dažniausiai dalyvauja tose laisvalaikio veiklose, kurios Lietuvoje turi galias tradicijas (pvz., sportas, menas). Anot S. Ignatavičiaus ir bendraautorių (2003), patys pedagogai yra labiau linkę į „švarias“ papildomo ugdymo veiklas ir iš dalies ignoruoja tokias veiklas kaip pagalba socialiai remtiniems asmenims ar neįgaliesiems, kitas savanoriškas veiklas. Tyrimo duomenys parodė, kad didesnė dalis vaikų, augančių biologinėse šeimose, geba atsispirti draugų spaudimui išitraukti į netinkamą veiklą, lyginant su tirtais globos namų vaikais. Šiuos duomenis patvirtina ir kiti autoriai (Fletcher et al., 2003; Salmon et al., 2004; Heath, 2009). Galima būtų daryti prielaidą, kad vaikai ir paaugliai, gyvendami saugioje aplinkoje su abiem tėvais, išmoksta elgtis socialiai priimtinau, kai tuo tarpu neigiama anks tyva patirtis, emocinių santykių trūkumas, kaip rodo mūsų tyrimo duomenys ir teigia M. Leonard (2010), gali paskatinti polinkį į netinkamas laisvalaikio veiklas. Pasak K. Samašonok ir kt. (2005), globos namų auklėtiniai patiria daugiau nerimo, dažniau jaučiasi prislėgti ir turi adaptacijos sunkumų, dažniau užima negatyvų statusą bendraamžių grupėje, lyginant su gyvenančiais pilnose šeimose. Kaip parodė tyrimo rezultatai, globos institucijose neapsiribojama vien tik vaikų priežiūra. Jie skatinami dalyvauti įvairiose laisvalaikio veiklose, ir tai ugdo jų savarankiškumą, bendravimo įgūdžius bei atsakomybę už savo veiksmus.

IŠVADOS

Globos namuose ir biologinėse šeimose augantys vaikai turi panašių galimybių dalyvauti įvairiose laisvalaikio veiklose mokyklose ir kitose įstaigose. Visgi daug aktyviau laisvalaikio veikloje dalyvauja biologinėse šeimose augantys vaikai. Nepriklausomai nuo socialinės aplinkos skirtumų dauguma vaikų labiausiai mėgsta sportinę veiklą, kiek mažiau — muzikinę, nemažai vaikų užsiima kita menine veikla.

Biologinėse šeimose augantiems vaikams mokslai ir bendravimas su aplinkiniais sekasi geriau nei globos namuose augantiems vaikams. Dauguma biologinėse šeimose augančių vaikų ir globos namų auklėtinių geba atsispirti draugų spaudimui išitraukti į netinkamą veiklą, turi savo tvirtą nuomonę ir kiti apie tai žino, tačiau globos namų moksleiviai dažniau už šeimose augančius vaikus teigia, kad kartais atsispirti draugų spaudimui užsiimti netinkama veikla būna sunku.

LITERATŪRA

- Berg, K. E., Latin, R. W. (2004). *Essentials of Research Methods in Health, Physical Education, Exercise Science, and Recreation*. Philadelphia: Lippincott Williams And Wilkins.
- Carter, M. J., Van Andel, G. E., Robb, G. M. (2003). *Therapeutic Recreation*, Long Grove, Illinois.
- Damon, W. (2004). What is positive youth development? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591, 13—24.
- Fletcher, A. C., Nickerson, P., Wright, K. L. (2003). Structured leisure activities in middle childhood. *Links to well-being*, 31 (6), 553—670.
- Heath, P. (2009). Parental Structuring of Children's Leisure Time Research, and Application Pearson Allyn Bacon Prentice Hall. P. 177—179. Prieiga internetu: <http://www.education.com/reference/article/parental-structure-children-leisure-time>
- Ignatavičius, S., Matakaitė, S., Štutinė, I., Tamošiūnas, T. (2003). *Popamokinės veiklos veiksmingumas. Tyrimo ataskaita*. VPU Sociologinių švietimo tyrimų laboratorija. Prieiga internetu: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/doc/s/tr_ataskaita_040303.doc.
- Kaffemanienė, I., Tumelytė, D. (2008). Globos namų auklėtinių laisvalaikis ir popamokinis užimtumas. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 4 (20), 164—168.
- Leonard, M. (2010). What's recreational about 'recreational rioting'? *Children on the Research Article Streets in Belfast Children and Society*, 24 (1).
- McGill, J. (1996). *Developing Leisure Identities*. Toronto, Canada.
- Mull, R. F., Bayless, K. G., Ross, C. M., Jamieson, L. M. (1997). *Recreational Sport Management*. Human Kinetics.
- Rėklaitienė, D., Požerienė, J., Ostasevičienė, V., Gaižauskienė, A. (2008). Tėvų globos netekusių asmenų gyvenimo kokybės ir pasirengimo savarankiškam gyvenimui įvertinimas: tyrimo ataskaita. Kaunas: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Prieiga internetu: <http://www.socmin.lt/index.php?1606775163>.
- Salmon, J., Telford, A., Crawford, D. (2004). Children's Leisure Activities Study — Summary Report. Deakin University. Prieiga internetu: http://www.deakin.edu.au/hmnbs/cpan/class_report-final1.pdf
- Samašonok, K., Gudonis, V., Žukauskienė, R. (2005). Globos namų auklėtinių adaptacijos mokykloje ypatumai. *Ugdymo psichologija*, 15, 7—17.
- Shivers, J. S., deLisle, L. J. (1997). *The Story of Leisure*. Human Kinetics.
- Sklar, S. L., Autry, C. E. (2008). *Foundations of Therapeutic Recreation*. T. Robertson, T. Long (Eds.). Human Kinetics.
- Stumbo, N. J. Peterson, C. A. (2004). *Therapeutic Recreation Program Design: Principles and Procedures*. San Francisco: Pearson.
- Witt, P. A., Caldwell, L. (2005). Principles of youth development. In P. A. Witt and L. L. Caldwell, *Recreation and Youth Development*. State College, PA: Venture.
- Žalimienė, L. (2005). Children guardianship system and its trends in Lithuania. Situation review based on research results. In *Every Child Counts*. Vilnius: Institute for Social Research. P. 18—28.
- Žalimienė, L., Skučienė, D., Lazutka, R. (2005). Vaikų socialinės globos standartų projekto taikymo galimybės. Vertinimo kriterijai bei klausimynai: ataskaita. Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Prieiga internetu: <http://www.socmin.lt/index.php?1606775163>
- Žalimienė, L. (2005). Vaikų globos sistema ir jos tendencijos Lietuvoje. Situacijos apžvalga remiantis atliktų tyrimų rezultatais. Kn. *Svarbus kiekvienas vaikas*. Vilnius, Socialinių tyrimų institutas: Firidas. P. 15—27.

ACTIVE LEISURE ACTIVITIES FOR CHILDREN LIVING IN BIOLOGICAL FAMILIES AND RESIDENTIAL CARE INSTITUTIONS

Diana Rėklaitienė, Jūratė Požerienė, Vida Ostasevičienė, Aida Gaižauskienė
Lithuanian Academy of Physical Education, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

Leisure time is the social area where the basic relationship could be developed, strengthened and expressed. Due to this our leisure time is deeply connected to our values, life priorities and has essential influence on the relationship in the family and society. Recently a lot of attention has been paid towards social integration of young people after leaving foster homes. The main task of the social system is to ensure qualitative leisure time in order to educate universal personality to help them integrate into the society. A lot of studies analyzing integration problems of such children, their preparation for self-supported life, social skills have been carried out. The main problems were emphasised: self-sufficient and independent life for young people leaving institutional care begins overnight — because they have to leave the care institution

just when they are 18, they do not have time to consolidate their daily skills, as the institutional conditions are not suitable for that. Studies show that these children are a vulnerable social group and they are more inclined to precarious behaviour. It should be stressed that there is lack of research concerning the actual situation and the possibilities of active leisure activities for children living in foster homes.

The aim of the research was to explore the main leisure activities for children living in biological families and foster homes. Research tasks: to find out the possibilities of active leisure activities for children living in residential care institutions and their peers living in biological families; to explore children's attitudes towards socially unaccepted activities and misbehaviour; to compare the research results between children living in residential care institutions and their peers living in biological families. The organization and methods of the research: the study involved 716 12—19-year-old children living in residential care institutions and 908 children living in their biological families. The questionnaire method was used. The study results were processed with the help of the statistical package for social studies (science). The results indicated that children in institutional care had almost the same possibilities for their leisure activities in different institutions as well as children living in biological families. Still children living in biological families were more active during their leisure time. All the children were mostly involved in sports, less — in music and other activities. Children living in their biological families pointed out that they were more advanced in studies and communication skills. Children in foster homes were more advanced in singing. Children living in their biological families told that they could resist friends' pressure to be involved in unaccepted behaviour, have their own strong opinion. Children in institutional care told that sometimes it was hard for them to resist friends' pressure to be involved in unaccepted behaviour.

Keywords: leisure activities, biological families, residential care institutions, precarious behaviour.

Gauta 2010 m. gegužės 28 d.
Received on May 28, 2010

Priimta 2010 m. lapkričio 18 d.
Accepted on November 18, 2010

Diana Reklaitienė
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuanian Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel +370 37 302662
E-mail d.reklaitiene@lkka.lt